

Eesti Puuetega Inimeste Koja arengukava aastateks 2017 – 2023

I Eesti Puuetega Inimeste Koja lühitutvustus

Eesti Puuetega Inimeste Koda (edaspidi EPIKoda) on avalikes huvides tegutsev juriidiliste isikute vabatahtlik ühendus, mille liikmeteks on puuetega inimeste ühendused ja liidud üle Eesti. EPIKoda asutati 26. veebruaril 1993. aastal. EPIKoja liikmeskonda kuulub 48 organisatsiooni (novembri 2016 seisuga), nendest 16 maakondlikku puuetega inimeste koda ning 32 üle-eestilist puudespetsiifilist või kroonilise haiguse spetsiifilist liitu või ühendust. Kokku esindab EPIKoda 240 liikmesorganisatsiooni ligi 22 tuhande liikmega (oktoobri 2015 seisuga).

EPIKoja põhikirjalised eesmärgid¹:

1. kaitsta puuetega inimeste inim-, kodaniku-, sotsiaalseid ning majanduslikke õigusi;
2. kaitsta oma liikmete ning liikmeskonna liikmete huvisid;
3. olla puuetega inimeste poliitika edendamise alaseks üleriigiliseks koostöö- ning koordinatsiooniorganiks;
4. esindada ja kaitsta Eesti puuetega inimeste huve Euroopa ja rahvusvahelisel tasandil;
5. soodustada võimaluste võrdsustamist kõigile vastavalt mittediskrimineerimise põhimõttele koostöös riigi valitsemis- ja võimuorganite, kodanikeühenduste, äri sektori ning rahvusvaheliste organisatsioonide ja esindustega;
6. osutada koolitus-, hoolekande- ja sotsiaalalaseid ning teisi teenuseid ning korraldada ühisüritusi.

Põhikirjaliste eesmärkide saavutamiseks teeb EPIKoda koostööd riigiasutuste, omavalitsuste ja kodanikuühiskonna ning erasektori organisatsioonidega; osaleb töörühmades; vahendab informatsiooni, viib ellu arendustegevusi ja projekte EPIKoja liikmesorganisatsioonidele ning puuetega inimestele ja kroonilistele haigetele; annab välja teabematerjale, suhtleb laiemal avalikkusega läbi meedia. EPIKoja tegevuse rahastamine on organisatsiooni loomisest alates olnud projektipõhine. Peamine rahastaja on Eesti Puuetega Fondi vahendusel Hasartmaksumängu Nõukogu, lisaks erinevad fondid ja sihtasutused.

Rahvusvaheline koostöö:

EPIKoja esindaja kuulub Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteesse. EPIKoda on Euroopa Puuetega Inimeste Foorumi (EDF) ning Euroopa Patsientide Foorumi (EPF) liige. EPIKoda teeb koostööd harvikaiguste Euroopa katusorganisatsiooniga EURORDIS, Balti riikide, Põhjamaade ja teiste riikide puuetega inimeste organisatsioonidega.

---

¹ Eesti Puuetega Inimeste Koja põhikiri, kinnitatud 10.11.2015 üldkoosolekul http://www.epikoda.ee/wp-content/uploads/2012/04/EPIKoja-põhikiri_10.11.2015.pdf

II Statistiline ülevaade puuetega inimestest Eestis²

Tabel 1. Puudega inimesi Eestis aastal 2015 vanuserühma ja puude raskusastme lõikes

Vanuserühm	Keskmine puue	Raske puue	Sügav puue	Kokku
0-17 a	4757	6433	683	11873
18-64 a	31173	23287	4738	59198
65+ a	18831	46280	9235	74346
Kokku	54761	76000	14656	145417

Tabel 2. Puudega inimesi Eestis aastal 2015 vanuserühma ja puudeliigi lõikes ning töötavate osakaal

Puudeliik	0-17 a	18-64 a	65+ a	Kokku	Puudeliigi osakaal
Liikumispuue	882	9911	28642	39435	27,1%
Nägemispuue	158	1005	1785	2948	2,0%
Kuulmispuue	255	1109	620	1984	1,4%
Keele- ja kõnepuue	937	110	61	1108	0,8%
Vaimupuue	334	3489	297	4120	2,8%
Psüühikahäire	1557	17858	3837	23252	16,0%
Muu puue	4168	10176	13922	28266	19,4%
Liitpuue	3582	15540	25182	44304	30,5%
Kokku	11873	59198	74346	145417	100%
Töötavate %	2,3%	36,2%	6,25%		

Puuetega inimeste arv ja osatähtsus on Eestis püsivalt kasvanud. 2015. aasta lõpu seisuga on puuetega inimeste osatähtsus rahvastikus ligikaudu 11% ehk üle 145 000 inimese. Võrdluseks puuetega inimeste arv 2010. aastal oli 120 432 inimest. Enamik puuetega inimestest kuuluvad vanematesse vanuserühmadesse (70% neist on üle 55-aastased), kuid puuetega inimeste seas on suurenenud alla 15-aastaste osatähtsus – 2014. aastal oli neid 7% rohkem kui 2012. aastal. Sooliselt on puudega inimeste seas tervikuna enam naisi (59%), mis on tingitud peamiselt Eesti meeste ja naiste eluea erinevusest. Samas on alla 16- aastaste puudega laste seas mõnevõrra suurem poiste osakaal (62%).

Puudeliikide lõikes on Eestis enim liitpuudega inimesi (30,5% kõigist puudega inimestest), kuna see rühm koondab erinevate puudeliikide kombinatsioone. Liikumispuudega inimesi on 27% kõigist puudega inimestest, mida selgitab puuetega inimeste vanuseline struktuur (üle poole on 65-aastased ja vanemad inimesed). 16% kõigist puuetega inimestest on psüühikahäirega ja 3% puuetega inimestest vaimupuudega. Vähem on kuulmis-, keele- ja kõnepuudega ning nägemispuudega inimesi. Ligi viiendikule puuetega inimestest on määratud puue üldhaigestumise või kroonilise haiguse tõttu.

III Eesti Puuetega Inimeste Koja arengukava aastateks 2011-2016 täitmisest

² Sotsiaalkindlustusamet, 2016; ÜRO Puuetega Inimeste Õiguste Konventsiooni riigi aruanne, 2015.

Saavutatud eesmärgid ehk EPIKoja mõju:

1. ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni ja fakultatiivprotokolli ratifitseerimine Riigikogus 2012.
2. Töövõimereformiga seotud saavutused -
  - 2.1. varasema töövõimetuspensioni säilimine juhul kui uue töövõime hindamisega määratakse korduvtaotlejale senisest pensionist väiksem töövõimetoetus;
  - 2.2. brutotöötasu määra, millest alates hakkab töövõime toetus vähenema, tõstmine kahekordselt miinimumtöötasult riigi keskmise brutotöötasuni;
  - 2.3. töölesõidu toetuse sisseviimine tööturu teenuste hulka;
  - 2.4. ühe ukse poliitika ehk töövõime ja puude hindamise taotluse liitmine;
  - 2.5. töövõimereformi edasilükkamine ja seeläbi parem ettevalmistamine.
3. Puuetega inimestele vajalike sotsiaalteenuste miinimumnõuete kehtestamine Sotsiaalhoolekande seaduses.
4. Avalikkus on oluliselt paremini teavitatud puuetega inimeste ja krooniliste haigete vajadustest ning ühiskonna hoiakud on muutunud sallivamaks. EPIKoja usaldusväärsus ja operatiivsus infokanalina on tõusnud.
5. Ligipääsetavus töövõimereformiga seotud riigiametites (Eesti Töötukassa (edaspidi töötukassa), Sotsiaalkindlustusamet (SKA)) ja haridussektoris (riigigümnaasiumid, kõrgkoolid) on paranenud.
6. EPIKoda on saavutanud tõhusa koostöö uute partneritega nagu töötukassa, Ligipääsetavuse Foorum MTÜ, personalijuhtide ühendus PARE ja parandanud oluliselt koostööd varasemate partnerite Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinikuga (võrdõigusvolinik), Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Tööandjate Keskliidu, Ametiühingute Keskliidu, ja Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskusega (Astangu KRK). Koostöö Sotsiaalministeeriumi, Haridus- ja Teadusministeeriumi jt pikaajaliste partneritega on olnud jätkuvalt tõhus.
7. Raske ja sügava puudega lastele suunatud tugiteenuste rahastamiseks on alates 2016 kuni 2023 suunatud senisest oluliselt suuremad vahendid (ESF), mis võimaldab sihtgrupil saada riiklikke tugiteenuseid senisega võrreldes mitmekordses mahus.
8. EPIKoda on tõstnud oma tegevusvõimekust nii poliitikakujunduse, sise- ja väliskommunikatsiooni kui koostööoskuste poolest. EPIKoja tegevus ulatub maakondadesse, EPIKoda on liikmesorganisatsioonide jaoks oluline häälevõimendaja.
9. EPIKoja tegevuse positiivne mõju kogu esindatava sihtgrupi elukvaliteedile on laienenud, kattes nii aktiivseid kui passiivseid puuetega inimesi ja kroonilisi haigeid.

IV Tuleviktrendid ja Eesti Puuetega Inimeste Koja väljakutsed 2017-2023

Trendid, mis mõjutavad Eesti Puuetega Inimeste Koda tulevikus:

1. Puudega inimese ja kroonilise haige³ identiteet on muutumises ega ole nii ulatuslikult seotud puude ja/või haigusega kui varem.
2. Puudega inimesed ja kroonilised haiged ei vaja enam ühingut, sest vajadused on muutunud. Võib osutada vajalikuks tegutseda väheneva ja vananeva liikmeskonna tingimustes.

---

³ Arengukava kontekstis mõeldakse läbivalt nii inimesi endid kui nende pereliikmeid.

3. Eesti Puuetega Inimeste Koja puuetega inimeste ja krooniliste haigete huvikaitse mudel on muutumas – aina enam esindatakse kogu sihtrühma, mitte ainult liikmesorganisatsioonide liikmete huve.
4. Eesti Puuetega Inimeste Koja roll info vahendajana on teisenenud – oluline on sihtgrupile olulise ja usaldusväärse info eraldamine muust ning infoedastuse kiirus.
5. Poliitikakujundusse kaasamine on muutumises. Esile on kerkinud formaalse ehk näilise kaasamise probleem.
6. Haldus- ja riigireformiga kaasnevad muudatused mõjutavad sotsiaalteenuste ja -toetuste korraldust.
7. Euroopa Sotsiaalfondi vahendite mahu vähenemise võimalik negatiivne mõju valdkonna arengule.

Väljakutsed uue arengukava perioodi 2017-2023 alguses:

1. EPIKoja projektipõhise rahastamise asendamine regulaarsega, läbi mille tagame kindlustunde ja stabiilsuse.
2. ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamine ja järelvalve seadustamine.
3. Sotsiaal-, tervishoiu-, töö- ja haridusvaldkonna parem omavaheline sidustamine ning teenuste kättesaadavus eesmärgiga parandada puuetega inimeste ja krooniliste haigete igapäevast majanduslikku ja sotsiaalset toimetulekut ning vähendada hooldus- ja halduskoormust.
4. Töövõime-, ja haldusreformi rakendamisele ning erihoolekandeteenuste ja riigi õigusabi süsteemi ümberkujundamisele puuetega inimeste ja krooniliste haigete vajadustest lähtuv kaasaitamine.
5. Ligipääsetavuse parandamine avalikus ruumis ja kodudes.
6. EPIKoja organisatsioonide jätkusuutliku tegevusvõimekuse toetamine.

V Eesti Puuetega Inimeste Koja visioon ja missioon

Visioon *ehk milline on meie organisatsioon tulevikus?*

Eesti Puuetega Inimeste Koda on sõltumatu ja professionaalne puudevaldkonna poliitika ja ühiskonna arvamuse kujundaja.

Missioon *ehk milleks ja kellele meid vaja on ning mis on meie tegevuse tulemus?*

Puuetega inimeste ja krooniliste haigete elukvaliteedi, ühiskonda kaasatuse ning eneseteostuse võimaluste tõstmine läbi huvikaitse ja koostöö.

VI Eesti Puuetega Inimeste Koja strateegilised eesmärgid, alaeesmärgid, tegevused ja eesmärkide mõõdetavad tulemused aastani 2023

Strateegilised eesmärgid:

1. Puuetega inimeste ja krooniliste haigete huvid ja õigused on poliitikakujunduses arvesse võetud.
2. Puuetega inimeste ja krooniliste haigete kaasatus ühiskonda ja eneseteostuse võimalused on paranenud.
3. EPIKoda on tugev, avatud, professionaalne ja jätkusuutlik organisatsioon.

Strateegiline eesmärk 1. Puuetega inimeste ja krooniliste haigete huvid ja õigused on poliitikakujunduses arvesse võetud.

Alaeesmärk 1.1. ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni (PIK) rakendamise järelevalve on seadustatud ja toimib.

Tegevused:

- 1) koostöö võrdõigusvoliniku ja õiguskantsleriga;
- 2) ÜRO PIK variraporti koostamine ja kaitsmine ÜRO-s;
- 3) poliitikakujundajate survestamine ÜRO PIK rakendamisel ja Võrdse kohtlemise seaduse muutmisel;
- 4) ÜRO PIK järelevalve sõltumatu komisjoni moodustamisele kaasaaitamine;
- 5) koostöös justiitsministeeriumiga riigi õigusabi korraldamine puuetega inimestele ja kroonilistele haigetele;
- 6) sihtgrupi (puuetega inimesed ja kroonilised haiged) jätkuv teavitamine ÜRO PIK sätestatud õigustest ja õiguste kaitse võimalustest.

Alaeesmärk 1.2. Puuetega inimeste ja krooniliste haigete elukvaliteeti ja elukorraldust mõjutavate oluliste õigusaktide vastuvõtmisel arvestatakse EPIKoja seisukohtadega.

Tegevused:

- 1) aktiivne osalemine valdkonna õigusaktide, arengukavade ja programmide väljatöötamises ja muutmises koondades EPIKoja liikmesorganisatsioonide seisukohti;
- 2) aktiivne osalemine töögruppides, komisjonides, nõukogudes ja ümarlaudadel;
- 3) märgukirjade ja ekspertarvamuste edastamine poliitikakujundajatele.

Alaeesmärk 1.3. Puuetega inimeste ja krooniliste haigete poliitikakujundustöö Eestis on hästi sidustatud Euroopa Liidu ja laiema maailma vastavate valdkondade arenguga.

Tegevused:

- 1) aktiivne osalemine Euroopa ja maailma tasandi puuetega inimeste valdkonna organisatsioonide (Euroopa Puuetega Inimeste Foorum, Euroopa Patsientide Foorum, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, ÜRO struktuurid, Euroopa Harvikaiguste Organisatsioon) ja algatuste töös;
- 2) valdkonna rahvusvaheliste ja EL-i õigusaktide, arengukavade ja programmide väljatöötamisel ja muutmisel EPIKoja liikmesorganisatsioonide seisukohtade edastamine ja rahvusvaheliste arengusuundade tutvustamine Eestis;
- 3) aktiivne panustamine Eesti EL nõukogu eesistumise edukasse elluviimisse;
- 4) koostöö Balti riikide, Põhjamaade ja teiste riikide puuetega inimeste organisatsioonidega.

Strateegilise eesmärgi nr 1 mõõdetavad tulemused

- ÜRO PIK variraport on ÜRO-le esitatud ja kaitsitud.
- Võrdõigusvoliniku juurde moodustatud sõltumatu ÜRO PIK järelevalve komisjoni kuuluvad EPIKoja ja liikmesorganisatsioonide esindajad.

- Võrdse kohtlemise seaduses on määratletud puuetega inimeste diskrimineerimise keeld lisaks töö- ja kutseõppe valdkonnale ka tervishoiu- ja sotsiaalkindlustusteenuse saamisel, hariduses ja avalikkusele pakutavate kaupade ja teenuste, sealhulgas eluaseme kättesaadavuses.
- EPIKoja poolt esitatud arvamused, ettepanekud, ekspertarvamused ja märgukirjad leiavad arvesse võtmist osaliselt või täielikult.
- EPIKoja esindaja kutsutakse ja esitatakse valdkonna olulisematesse komisjonidesse ja töörühmadesse.
- Eesti EL eesistumise jooksul toimub EPIKoja kaaskorraldusel vähemalt kolm sidustatud üritust.
- Balti riikide puuetega inimeste katusorganisatsioonide vaheline koostööleping on pikendatud.
- EPIKoda jätkab osalemist Euroopa Puuetega Inimeste Foorumi, Euroopa Patsientide Foorumi ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee töös.

Strateegiline eesmärk 2. Puuetega inimeste ja krooniliste haigete kaasatus ühiskonda ning eneseteostuse võimalused on paranenud.

Alaeesmärk 2.1. Sotsiaal-, tervishoiu-, töö- ja haridusvaldkonna teenuste omavaheline sidustatus on paranenud ning puuetega inimeste ja krooniliste haigete halduskoormus vähenenud.

Tegevused:

- 1) aktiivne osalemine valdkonna arengukavade ja programmide loomisel ja elluviimisel ning töögruppides, komisjonides, nõukogudes ja ümarlaudadel;
- 2) ettepanekute tegemine uuringute algatamiseks ja uuringute läbiviimisele kaasaaitamine.

Alaeesmärk 2.2 Tervishoiuteenuste ning riiklike ja kohaliku omavalitsuse poolt osutatavate sotsiaalteenuste kättesaadavus on paranenud ja vastab paremini puuetega inimeste ja krooniliste haigete vajadustele.

Tegevused:

- 1) aktiivne osalemine tervishoiu- ja sotsiaalteenuste süsteemi muudatuste tulemuste hindamisel ja ettepanekute tegemine edasisteks muudatusteks;
- 2) aktiivne osalemine haldusreformi ettevalmistamisel ja rakendamisel eesmärgiga saavutada omavalitsuste suurem ja ühtlasem võimekus sotsiaalteenuste pakkumisel;
- 3) puuetega inimeste ja krooniliste haigete teadlikkuse tõstmine läbi regulaarse teabe edastamise tervishoiu- ja sotsiaalvaldkonna korralduse ning muudatuste kohta;
- 4) tervishoiu- ja sotsiaalvaldkonna spetsialistide teadlikkuse tõstmisega seotud tegevused;
- 5) tervise hoidmise ennetustöö koostöös partneritega.

Alaeesmärk 2.3. Hariduse ja elukestva õppe kättesaadavus, avatud ja kaitstud tööturule pääsemine ning tööturul püsimine on puuetega inimestele ja kroonilistele haigetele paranenud.

Tegevused:

- 1) aktiivne osalemine kaasava hariduse kontseptsiooni ja töövõimereformi rakendamisel;
- 2) hariduse omandamist, avatud tööturule siirdumist ning seal püsivust toetavate vajaduspõhiste tugiteenuste ning pikaajalise kaitstud töö teenuse kättesaadavuse eest seismine;
- 3) puuetega inimeste ja krooniliste haigete teadlikkuse või tõstmine läbi regulaarse teabe edastamise haridus- ja töövaldkonna korralduse ning muudatuste kohta;
- 4) haridus- ja töövaldkonna spetsialistide ning tööandjate teadlikkuse tõstmisega seotud tegevused.

Alaesmärk 2.4. Ümbritseva keskkonna ligipääsetavus ja vaba aja sisustamise võimalused puuetega inimestele ja kroonilistele haigetele on paranenud.**Tegevused:**

- 1) strateegiliste koostööpartnerite survestamine ligipääsetavusega seotud küsimustes;
- 2) kultuuriliste ja virgestustegevuste pakkumine puuetega inimestele ja kroonilistele haigetele;
- 3) puuetega inimeste ja krooniliste haigete ning laiema avalikkuse teadlikkuse tõstmine ligipääsetavuse ja universaalse disainiga seotud küsimustes;
- 4) siseriiklike ja rahvusvaheliste koostööprojektide algatamine ja läbiviimine valdkonna arendamiseks.

Alaesmärk 2.5. Laiema avalikkuse teadlikkus puuetega inimestest ja kroonilistest haigetest on paranenud ning hoiakud on muutunud toetavamaks.**Tegevused:**

- 1) avaliku arvamuse kujundamine läbi meedia, teabematerjalide väljaandmise, avalike esinemiste, kampaaniate korraldamise;
- 2) isikute ja organisatsioonide, kes on edendanud puuetega inimeste ja krooniliste haigete kaasatust ning võrdset kohtlemist, avalik tunnustamine;
- 3) EPIKoja kui puuetega inimeste ja krooniliste haigete esindusorganisatsiooni ja ekspertkeskuse mainet kujundavad tegevused.

Strateegilise eesmärgi nr 2 mõõdetavad tulemused

- Sotsiaal-, tervishoiu-, töö- ja tervisevaldkonna teenuste omavahelise sidustatuse olulisus on sõnastatud valdkonna arengukavades ning on praktikas paranenud.
- Tervishoiu- ja sotsiaalteenuste kättesaadavus on paranenud ning ühtlustunud ning vastab paremini puuetega inimeste ja krooniliste haigete vajadustele.
- Kaasava hariduse kontseptsiooni ellurakendamisel on paranenud tugiteenuste osutamise maht ja kvaliteet.
- Töövõimereformi rakendamine on mõjutanud positiivselt puuetega inimeste ja krooniliste haigete elukvaliteeti ning kaasatust ühiskonda.
- Ligipääsetavust reguleerivad õigusaktid on kaasajastatud ja järelvalve senisest tõhusam.
- Valdkonna spetsialistide, EPIKoja koostööpartnerite ja laiema avalikkuse teadlikkus puuetega inimestest, kroonilistest haigetest ja ligipääsetavusest on tõusnud.
- Hoiakud ühiskonnas puuetega inimeste ja krooniliste haigete suhtes on sallivamad.

- EPIKojal on avalikkuses puuetega inimeste ja krooniliste haigete esindusorganisatsiooni ja ekspertkeskuse maine.

Tulemuste mõõtmisel toetutakse valdkonna rahvusvahelistele, siseriiklikele ja organisatsioonisisestele (korduv)uuringutele, statistikale, eksperthinnangutele.

Strateegiline eesmärk 3. Eesti Puuetega Inimeste Koda on tugev, avatud, professionaalne ja jätkusuutlik organisatsioon.

Tegevused:

- 1) EPIKoja ja liikmesorganisatsioonide eestvedajate ja liikmete kompetentsuse arendamine olulistes valdkondades (nt õigus-, sotsiaal-, tervishoiu-, töö-, hariduse, rahvusvaheliste suhete, kogemusnõustamise) ja EPIKoja jaoks uutes valdkondades (nt psüühikahäired);
- 2) EPIKoja kommunikatsioonialase tegevusvõimekuse arendamine rakendades kaasaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
- 3) EPIKoja finantsilise jätkusuutlikkuse tagamiseks rahastussüsteemi täiendamine, mis hajutaks projektipõhise rahastamisega kaasnevaid riske;
- 4) Puuetega inimeste ja krooniliste haigete teavitamine EPIKojast kui esindusorganisatsioonist ja kompetentsikeskusest, kust saab küsida nõu ja abi.
- 5) EPIKoja hoone (Toompuiestee 10, Tallinn) haldamine ja hooldus ning ligipääsetavuse arendamine.

Strateegilise eesmärgi nr 3 mõõdetavad tulemused:

- EPIKojale ja liikmesorganisatsioonidele läbiviidud arendustegevuste ja tegevustes osalejate arv ning osalejate tagasiside tegevustele.
- EPIKoja kommunikatsioonikanalid on mitmekülgsed, kommunikatsioon tõhus, asjakohane ja ligipääsetav.
- EPIKoja rahastamine on jätkusuutlik.
- Puuetega inimeste ja krooniliste haigete pöördumised abi ja nõu saamiseks EPIKoja poole on kasvanud.
- EPIKoja psüühikahäirete alane kompetents on paranenud.
- EPIKoja hoone on heas seisukorras ja paranenud ligipääsetavusega.

Tulemuste mõõtmisel toetutakse organisatsiooni aruandlusele ja eksperthinnangutele.

VII Eesti Puuetega Inimeste Koja strateegilised koostööpartnerid

Tabel 3. EPIKoja strateegilised koostööpartnerid valdkondade lõikes

Koostööpartner	Koostöö valdkonnad
Eesti Puuetega Inimeste Fond	Jätkusuutlik rahastamine.
Sotsiaalministeerium koos allasutustega (Sotsiaalkindlustusamet Eesti Töötukassa, Eesti	Riiklikud arengukavad. Sotsiaaltoetused ja -teenused, tervishoiuteenused. Tööpoliitika (sh töövõimereformi rakendamine), elatustase ja sotsiaalne kaitse. Iseseisev elu ja kogukonda kaasatus. Tervishoiuteenuste kättesaadavus ja

Haigekassa, Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskus, Tööinspektsioon, Tervise Arengu Instituut jne)	kvaliteet. Valdkondade ja teenuste sidustatus.
Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium	Ligipääs füüsilisele keskkonnale (ehitatud keskkond, rajatised), transpordile, teabele ja suhtlusvahenditele (info- ja kommunikatsioonitehnoloogiad ja –süsteemid). Ligipääsetavuse järelvalve. Valdkondade ja teenuste sidustatus.
Haridus- ja Teadusministerium koos allasutustega (SA Innove, SA Archimedes)	Juurdepääs haridusele kõigil haridustasemetel, piisavate tugiteenuste kindlustamine, spetsialistide koolitus tööks puuetega inimestega. Valdkondade ja teenuste sidustatus.
Kultuuriministerium	Osalemine kultuurielus, vaba aja, puhke ja sporditegevustes, sh juurdepääsetavates vormingutes kultuurimaterjalide kättesaadavus, telesaadete, filmide, teatrietenduste jne kättesaadavus, juurdepääs kultuuriasutustele ja toimumispaikadele.
Justiitsministerium	Riigi õigusabi osutamine puuetega inimestele ja kroonilisele haigetele. ÜRO PIK järelvalve rakendamine. Puuetega inimeste ja krooniliste haigete õiguskaitse ja võrdne kohtlemine.
Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik	Puuetega inimeste ja krooniliste haigete võrdne kohtlemine. ÜRO PIK järelvalve rakendamine.
Esindus- ja katus-organisatsioonid (Töandjate Keskliit, Lastekaitse Liit, Ametiühingute Keskliit, Eesti Maaomavalitsuste Liit, Eesti Linnade Liit, Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit, Eesti Koostöökogu)	Koostöö poliitikakujunduses, kohaliku tasandi sotsiaalteenuste kättesaadavuse parandamine ja kvaliteedi tõstmine. Töandjate teadlikkuse tõstmine puuetega inimestest ja kroonilistest haigetest tööturul.
Kõrgkoolid jt haridusasutused	Õppekavade täiendamine puuetega inimestega seonduvatel teemadel, õppejõudude, õpetajate ja õppijate teadlikkuse parandamine, spetsialistidele täiendkoolituste pakkumine.
SA Eesti Agrenska Fond	Harvikaiguste valdkond. Puuetega ja krooniliste haigustega laste ja perede valdkond.
Euroopa Inimeste Foorum (EDF), Euroopa Patsientide Foorum (EPF), EURORDIS	Rahvusvaheline koostöö. Puudepoliitika ja patsientide õiguskaitse Euroopa tasandil.
Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee	Rahvusvaheline koostöö. Sotsiaalpoliitika kujundamine Euroopa Liidu tasandil.

Erinevad fondid ja sihtasutused	Lisaprojektide rahastamine põhikirjaliste eesmärkide elluviimise toetamiseks.
---------------------------------	---

VIII Arengukava elluviimine ja täitmise hindamine.

Arengukava viiakse ellu läbi EPIKoja ja liikmesorganisatsioonide iga-aastaste tegevusprogrammide, mille tulemusi hinnatakse EPIKojale ja EPIFondile esitatavate aruannete kaudu.

Eesti Puuetega Inimeste Koja arengukava aastateks 2017-2023 on koostatud kooskõlastatult EPIKoja juhatuse ja liikmesorganisatsioonidega ning arvestades nende poolt tehtud ettepanekuid. Arengukava on dokument, mida EPIKoja üldkoosoleku otsusega saab vajadusel muuta ka arengukava perioodi jooksul.